

4 januari 1967

L III-12

Aan de Heer Minister

Zojuist werd door ons een memorandum van het Ministerie van Buitenlandse Zaken ontvangen inzake "Richtlijnen voor het optreden van Nederland in de Europese Gemeenschappen". Gaarne vraag ik voor dit stuk Uw bijzondere aandacht gezien de belangrijkheid van de te nemen beslissingen.

Overigens voeg ik hieraan toe, dat omtrent de inhoud van dit memorandum geen ambtelijk overleg heeft plaatsgevonden. Wel is voor hedenmiddag een vergadering geconvoceerd op Buitenlandse Zaken, waarvoor zijn uitgenodigd de Thesaurier-Generaal van het Ministerie van Financiën, de Directeur-Generaal voor de Voedselvoorziening van het Ministerie van Landbouw, de Directeur-Generaal voor de Buitenlandse Economische Betrekkingen en ondergetekende. De bedoeling van deze vergadering is een advies op te stellen voor de regering. Het is derhalve wat merkwaardig, dat Buitenlandse Zaken zonder het resultaat van dit overleg af te wachten reeds een stuk voor de Ministerraad heeft opgesteld.

Wat het stuk zelve betreft zou ik de volgende opmerkingen willen maken.

1. Helaas valt er in het document weinig logica te constateren. Bij herhaling ziet men hoe de ene paragraaf in tegenspraak met een volgende alinea is. Ik wil daarvan enkele voorbeelden geven :

Op blz. 2 wordt onder punt 1. vermeld, dat medewerking moet worden verleend aan de handelingen, die noodzakelijk zijn om te geraken tot de voltooiing van de douane-unie en het gemeenschappelijk landbouwbeleid op 1 juli 1968.

In het volgende punt 2. wordt dan gesteld, dat er zorg voor moet worden gedragen, dat geen communautaire maatregelen tot stand komen, die de kloof tussen de huidige en de toekomstige Lid-Staten zouden vergroten en de Engelse toetreding op een later ogenblik zouden bemoeilijken. Dit is lijnrecht in tegenstelling met het onder 1. gestelde. Iedere verdere uitbouw van de EEG vergroot de kloof. Dit is een feit, waaraan niet valt te tornen. Dit geldt ook voor de definitieve financieringsregeling voor de Landbouw. Het is duidelijk, dat men moeilijk een gemeenschappelijk landbouwbeleid kan voltooien zonder een passende financieringsregeling. De huidige financieringsregeling is een voordelige zaak voor twee landen, t.w. Frankrijk en Nederland. De enige manier om daarin verandering te brengen is een definitieve financieringsregeling. Wanneer men daaromtrent niet tot overeenstemming komt, blijft de voorlopige regeling gelden, tenzij men afstand wil doen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Dit komt in de nota van Buitenlandse Zaken niet tot uiting. Integendeel, daar stelt men, dat het gemeenschappelijk landbouwbeleid moet worden voltooid.

Een ander punt is, dat men stelt, dat medewerking moet worden verleend aan de uitvoering van de verplichtingen, die uit de Verdragen van Rome en Parijs voortvloeien. Iets verder stelt men, dat geen medewerking kan worden verleend aan maatregelen, die de financiële en economische positie van Frankrijk ten goede zouden komen. Hier verliest men kennelijk uit het oog, dat de voltooiing van de douane-unie een maatregel is, die bepaald ten goedekomt aan de financiële en economische positie van Frankrijk.

Ik geloof, dat het niet nodig is om meer voorbeelden te noemen. Men heeft kennelijk op dit ogenblik op Buitenlandse Zaken geen scherp inzicht in de mogelijkheden, die Nederland ter beschikking staan voor het voeren van een doeltreffend Europees beleid. Sterker gezegd, men heeft geen enkel beleid voor ogen!

Dit blijkt uit gezegen vermeld wordt op blz. 3.

2. Buitenlandse Zaken stelt op blz. 3, dat geen medewerking verleend moet worden aan communautaire activiteiten, voorzover deze niet voortvloeien uit verplichtingen, die zijn opgenomen in de Europese verdragen. Men noemt als voorbeeld: technologische en wetenschappelijke samenwerking, de gemeenschappelijke energiepolitiek, etc. etc.

Ook deze alinea is veel te ongenueanceerd. Wanneer men zich een voorstander toont van de voltooiing van een douane unie - die in feite een economische unie is - lijkt het een vrij steriele gedachte afstand te doen van voordelen, die voortvloeien uit samenwerking, ook op gebieden, die niet onder het Verdrag van Rome vallen, zoals b.v. en met name de technologische en wetenschappelijke samenwerking, het gemeenschappelijke energiebeleid en een gemeenschappelijk industriebeleid. Wanneer dit standpunt van Buitenlandse Zaken door de Nederlandse Ministerraad wordt aanvaard, betekent dit een doorbreking van het front van de Vijf, sterker van het front van de Benelux, want het staat vast, dat geen der andere Lid-Staten ons zal volgen. Op deze wijze komen wij regelrecht in strijd met de motie, die in de Tweede Kamer is aanvaard. In deze motie stond de samenwerking der Vijf centraal!

Bij de betrokken opsomming noemt B.Z. ook nog het verlenen van nieuwe taken (na 1970) aan het Sociaal Fonds, terwijl toch een ieder weet, dat juist de Franse regering niets liever zou willen dan het Sociaal Fonds zo vlug mogelijk om zeep te helpen.

Ik geloof, dat men een andere gedachte zou moeten volgen, waarbij men samenwerking op deze randgebieden geenszins afwijst, doch waarbij men nauw overleg pleegt met de Engelse regering en de regeringen van andere landen, die om toetreding hebben gevraagd alvorens men in Brussel tot een bepaalde besluitvorming komt. Het is immers geenszins uitgesloten, dat men bij het totstandbrengen van een samenwerking in deze randgebieden reeds terdege rekening kan houden met de belangen van Engeland, Noorwegen, Denemarken en Ierland.

- 3) Nu spreekt het vanzelf, dat het een vrij onvruchtbare bezigheid is een memorandum van een ander departement af te kraken, zonder dat men daar zelf concrete gedachten tegenover stelt. Ik moge daartoe in het onderstaande een poging doen.
- a) Wanneer de regering besluit, dat ook in de toekomst medewerking zal worden verleend aan de uitvoering van de Europese verdragen, dan dient men tegelijkertijd de consequenties daarvan onder ogen te zien. M.a.w. dan wordt het moeilijk tegelijkertijd een beleid tot ontwikkeling te brengen, dat tot stagnatie leidt. De regering dient te beseffen, dat zulk een belangrijk principeel besluit betekent, dat men afstand doet van een middel, waarmede men (wellicht) pressie zou kunnen uitoefenen op Frankrijk. Ondanks dit feit geloof ik, dat de regering moeilijk een andere beslissing zal kunnen nemen. Daarvoor is de samenwerking in EEG-verband reeds te ver voort geschreden. Daarbij is het uiteraard een vanzelfsprekende zaak, dat wij zo goed mogelijk voor eigen belangen waken en zoveel mogelijk afzien van het toegeven aan specifieke Franse verlangens voorzover zulks mogelijk is met inachtneming van de verplichtingen, die in het Verdrag van Rome zijn opgenomen. Overigens is dit laatste geen nieuw beleid.
- b) Een besluit, dat de Nederlandse regering daarnaast zou kunnen nemen, is dat onzerzijds de bereidheid bestaat tot consultatie met de regeringen van Engeland en andere Europese landen, alvorens in Brussel definitieve besluiten worden genomen. Het zou prettig zijn, indien andere EEG-landen een zelfde bereidheid aan de dag zouden leggen.

- c) Voorts spreekt het vanzelf, dat de Nederlandse regering iedere poging, die tot nauwer overleg kan leiden tussen de vijf goedwillende Lid-Staten van de EEG en andere Europese landen krachtig zal moeten ondersteunen, tenzij het gevaar bestaat, dat dergelijke pogingen het front van de Vijf zullen verbreken. Het is van het grootst mogelijke gewicht, dat het front van de Vijf in stand wordt gehouden.
- d) Naar mijn mening is echter het belangrijkste van al hetgeen op dit ogenblik aan de orde is de vraag op welke wijze men de Engelse toetreding in de actualiteit kan houden.

Helaas staat vast, dat vooralsnog regeringsonderhandelingen zijn uitgesloten. Dit neemt niet weg, dat wellicht andere wegen kunnen worden bewandeld. Men mag niet vergeten, dat ruim 10 jaar geleden regeringsonderhandelingen over het Verdrag van Rome eveneens onmogelijk bleken. Met het oog daarop is toen in Messina besloten aan een groep onafhankelijke experts de opdracht te geven een rapport uit te werken, dat als basis zou kunnen dienen voor toekomstige onderhandelingen. De vraag rijst, of zulks ook onder de huidige omstandigheden mogelijk zou zijn.

Wanneer men zich in de problematiek van de toetreding verdiept, komt men steeds meer tot de conclusie, dat een systeem dient te worden ontworpen, dat onderhandelingen over een toetreding zoveel mogelijk kan vermijden. Anders gezegd, het zou nuttig zijn, wanneer voor alle Europese landen, die wensen toe te treden, min of meer uniforme regels zouden worden opgesteld. Om het voor Frankrijk zo moeilijk mogelijk te maken, zou een van deze regels kunnen zijn, dat een land eerst definitief kan toetreden, wanneer de betalingsbalans in evenwicht is.

Het lijkt een niet onaantrekkelijke gedachte, aan een groep onafhankelijke personen te verzoeken de regels voor toetreding op te stellen. Daarbij zou b.v. een beroep kunnen worden gedaan op :

Duitsland: Prof. Hallstein, Prof. Müller Armack (laatstgenoemde is jarenlang regelmatig voorzitter van de Raad geweest).

Frankrijk: Jean Monnet, Marjolin (laatstgenoemde was tot voor kort vice-voorzitter van de Europese Commissie).

België: oud-minister Spaak, Baron Snoy d'Oppuers.

Nederland: oud-minister Beijen, die indertijd het initiatief heeft genomen tot oprichting van de Europese gemeenschap, Mr. Linthorst Homan.

Italië: Catani, oud Permanent Vertegenwoordiger, oud-Secretaris-Generaal.

Luxemburg: daarvinden wij wel iemand voor.

Daarbij kan worden overwogen in een dergelijke groep eveneens deskundigen uit Engeland en andere Europese landen op te nemen.

Een beroep op een groep van deskundigen van een dergelijk hoog niveau zou ongetwijfeld tot de verbeelding spreken. Bovendien staat vast, dat wanneer deze personen bereid worden gevonden, een oplossing zal worden gevonden voor de betrokken problematiek.

Ik sluit geenszins uit, dat de heren Monnet en Marjolin een uitnodiging zullen aanvragen ondanks tegenstand van de Franse President. Natuurlijk kan de Franse President t.z.t. ook een rapport van een dergelijke commissie afwijzen. Het wordt hem echter wel veel moeilijker gemaakt.

Misschien zoudt U deze gedachten morgen in de Ministerraad ter sprake kunnen brengen.

DE DIRECTEUR-GENERAAL VOOR INTERNATIONALE ZAKEN,